

Titel: Nyfransk, [optegnelser] 048-0630

Citation: "Nyfransk, [optegnelser] 048-0630", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1.
Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_048-shoot-workidacc-1992_0005_048_optegnelser_0630/facsimile.pdf (tilgået 03. maj 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

Tegn: Fonetisk notation sættes i † ‡. Fonetisk notation understreges.
Ortografisk notation sættes i " ".
Stavelsegrænser betegnes med . .
A = anden lyd i "ma†t".
‡ Y = anden lyd i "tue†".
E = anden lyd i "le".
H = tredje lyd i "lige†".
Z = første lyd i "jour".
S = første lyd i "chose†".

Inventar(ordnet efter foreløbige fonemtyper):

Vokaler: A (eller A og A: dette tvivlsomt) m a ŕ o H † H.

Halvvokaler: i u ‡.

De meget hyppige tilfælde af typen † li lje, slu klve, ty tYe † = "lie lier, slou(e) clouer, tue tue†" viser, at †j, w, Y† er den form, som i u ‡ tager i stillingen umiddelbart foran en vokal. I kraft af det induktive generalisationsprincip (Naar samtlige iagttagelser, som materialet tillader at foretage, entydigt fører til een bestemt opfattelse, generaliseres denne opfattelse for samtlige tilfælde inden for materialet, hvor de virkende betingelser ikke er paaviseligt andre) registreres ogsaa halvvokal i de tilfælde, hvor der ikke foreligger en grammatisk alternation: i i "rien", u i "cuate", ‡ i "truite".

Marginale enheder: b † g r i k m n X Y f † s z r l h.

Nyfransk 2.

Nyfransk udmerker sig ved at have baade fakultative fonemer og latente fonemer. Fakultative fonemer vil sige saadanne, som under naermere fastsatte betingelser kan realiseres som nul; latente fonemer vil sige saadanne, som under naermere fastsatte betingelser nødvendigvis realiseres som nul. (Fakultative og latente fonemer er tidligere opstillet henholdsvis af Baudouin de Courtenay og af Sapir.)

h er et fakultativt vokalfonem. Betingelserne for dets mulige realisation som nul er fastsat ved den Grammontske trek,nsomantlov. Fænomenet man fonematisk tydes saaledes, at h er til stede overalt, hvor det kan indtræde.

h er i rigesprogets usus altid latent (cf. Martinet); det viser kun sin tilstedeværelse gennem sine virkninger (hindret overtrækning og hindret vokalbortfald). Men der man være flere latente ^{enheder:} ~~fonemer~~

Overtrækningssæmomenet man tydes saaledes, at foran pauss samt foran en stavelse begyndende med en marginalenhed er en final marginalenhed latent. i i "pot" man være til stede som latent fonematisk enhed, da man ellers ikke vilde kunne forklare dets optræden i "pot-au-feu"; "grand" ender paa et latent i, cf. "le grand homme" ← le grøt h(i) h; c. saal, v.

Kun paa denne maade kan der gives en rimelig forklaring af flexionen. Nyerups opfattelse, hvorefter der tilføjes snart een, snart en anden konsonant i femininum, er urigtig. Ortografien har her i principet ret: slutkonsonanten er til stede i adjektivernes maskulinumsform, og i femininum tilføjes der -h. Processen medfører forskelle som vokalforskellen mellem "sot" og "sotte" og som ~~WWWWWWW~~ marginalenhedsforskellen mellem "grand" (der ender paa i) og "grande" (der har h); det drejer sig om obligatoriske betingede ensidige implikationer.

I pluralis er den sædvanlige endelse -h, som er latent under de sædvanlige betingelser.

Stavelsebygning.

Da enhver absolut final konsonant (absolut final = Bloomfields final, modsat pre-final) altid trækkes til næste stavelse, hvor dette lader sig gøre (dvs. hvor der ikke derved opstår en gruppe, der er utilladelig i initial stilling), men enhver række, som består af vokal ≠ kun een konsonant, og som ikke står umiddelbart foran pause, anses for sæben (dvs. endende paa vokal). "la lettre est ici" = la. lɛ. trɛ. ti. si.
 "une table d'acajou" = † yntabɔkaʒu † = v. a. ʒ. ta. blɛ. d. ʒ. ka. ʒu.

Der gælder een lov for bygningen af sidste stavelse foran pause (sidste stavelse i en "free form"), og en anden lov for alle andre stavelser.

A. Sidste stavelse foran PAUSA:

Hertil man regner alle enstavelssyntagmefonier.

En saadan stavelse har een af to bygningsformer: enten er den lukket, eller den ender paa -h. Naar stavelsen er lukket, er finaliteten latent. Saaledes "pot" = po.t. Konsekvensen er, at en stavelse, der i ortografien ender paa vokal, fonematisk regnes at ende paa h: "peau" = po.h.

I kraft af det induktive generalisationsprincip opløses samtlige fonetiske nasalvokaler i vokal ≠ h: "bon" = b^oh, "bonne" = b^o.n^oh, "chambre" = ʃa.m.br^h.

Stillingsforholdene er følgende:

Beade initiale og finale marginalenheder:	Kun initiale marginalenheder:	Kun final marginalenhed:
<u>p</u> ("trop")	<u>p t k</u>	<u>z</u>
<u>ʒ</u> ("pot", "grand")	<u>ʒ</u>	(<u>z</u> som første fonem i en fri form findes kun i fremmedord)
<u>k</u> ("long", "long impair")	<u>m n</u>	
<u>h</u> ("on")	<u>f</u>	
<u>y</u> ("neuf")	<u>s z ʒ</u>	
<u>h</u>	<u>x ʃ</u>	

Initiale grupper:

NB. I parentes () sættes de hyppigere forekommende grupper, der kun findes i fremmedord. Der er set bort fra ϕ Y, w, j +, som i stor udstrækning kan være 2. initial.

nO	HO	zO	Z, S, r, l, h O
			sp+r, l
		(ft)	st+r
			sk+r(, l)
	(tm)	(sm)	
	(pu)	(sn)	
	(ps)	(ks)	
br	dr	gr	pr
	tr	kr	vr
bl	gl	pl	kl
			fl
			(sl)
			sv

Finale grupper: ~~WAW~~ nt, nk.

B. Andre stavelser:

Her maa man anerkende finalt marginalelement i tilfælde, hvor der ved hele marginalgruppens overførelse til næste stavelse vilde opstaa en gruppe, der ikke er tilladelig i initial stilling i ordstavelser-syntagmefonier.

Stavelsen har altsaa een af to bygningsformer: enten er den aaben, eller den ender paa eet marginalelement.

Stillingsforholdene er følgende:

Baade initiale og finale	Kun initiale	Kun finale
D (cf. "ap.te")		
K (cf. "ao.te")	h d z	
T (cf. "por.te")		ingen.
L (cf. "svel.te")	i	
H (cf. "hon.te")	M N Y f s z S z h	

GRUPPER som ovenfor under A (dog ingen finale grupper).

Nyfransk 5.

Dette fører til det foreløbige resultat, at blandt marginal-
enhederne ma følgende være sikre konsonanter:

- h, R og A, som i alle arter af stavelser kan være både initiale og finale;
- i y h, som i sådte stavelse kan være både initiale og finale;
- z l, som i ikke-sidste stavelse kan være både initiale og finale; *z gma i vsk (parler un pen)*
- E, som i sidtestavelser staar som final og i ikke-sidtestavelser staar som initial.

Iblandt de resterende marginalenheder ma saadanne udskilles, som staar i implikationsforhold til een af disse sikre konsonanter; det antages, at en konsonant og en intonation ikke kan sta i indbyrdes implikationsforhold.

Herved bliver der yderligere følgende konsonanter:

g paa grund af ex. som grant grandE grandRÉ grandIRÉ grandIOZÉ;

g er impliceret i i i ~~WWWWWWW~~ uddyd af ord.

g tilsvarende af. lânk lâncÉ lângRÉ etc.

g tilsvarende af. "las lasse, gros grosse" = laz lasÉ, groz grosÉ.

g er implic. i z.

z tilsvarende af. "see sêcha, frano francha, dua duchassa" =

sakÉ sRSE, frank franSE, dvkÉ dvSEd.

f paa grund af implikationen af f i y som i "neuf, neuf heures"

= nÉf, nÉy ÉRÉ.

Der er herefter 14 konsonanter og 2 intonationer, nemlig:

O	f.	ex.	stavelsen	<u>at</u>	
h	f.	ex.	--	<u>hit</u>	
R	f.	ex.	--	<u>rit</u>	
A	f.	ex.	--	<u>ait</u>	<i>(kunne aldrig i første halvdel af en syntagmefoni eller af formalis)</i>
E	f.	ex.	--	<u>Eat.</u>	

Franak har ingen superponerede prosodier, men kun disse fem prosodier, der alle er marginale grammatemintonationer.

Tentativ notation.

Vokalerne er ikke gennemarbejdede. Der regnes med et A, og vokallængde regnes ikke.

Text efter NYERUP, Manuel phonétique³ 177.

"Tu seras bien toujours le même, mon pauvre Gringoire."

^b ^s ^{mm} ^g
tyh sēraz ien tuurs lē mē, m̄n pōvrē gr̄ngwarē.

"Comment! on t'offre une place de chroniqueur dans un bon journal de Paris, et tu es l'aplomb de refuser."

^m ^o ^o ^o ^o ^b ^g
k̄s̄an! m̄n tē āfrē ynē plasē dē kr̄nikōrē dans m̄n m̄n urnalē dē pariz.
m̄n tyh m̄n lē aplōm̄ dē rēfuzer.¹

"Mais regarde-toi, malheureux garçon!"

^m ^m
m̄n rēgardē tush, alōrēz sars̄an!

"Regarde ce pourpoint troué, ces chausses en déroute, cette face maigre qui crie la faim."

^m
rēgardē sē² purpōm̄ trush, s̄ez sōs̄ez m̄n d̄erutē, m̄stē kasē m̄prē
kih krih la³ f̄em.

"Voilà pourtant où t'a conduit la passion des belles rimes!"

^b
vualah purtant uh tē ah k̄ndyt la pasiōn d̄ez m̄lēs rim̄z̄l

"Voilà ce que t'ont valu dix ans de loyaux services dans les pages du sire Apollo."

^g
vualah sē kē tē ānt valyh dix ans dē loyōz s̄erviēs̄ dans les p̄s̄
d̄yh sirē ap̄lōh.

¹ Cf. "refuser une place" + r(̄)fyzō(r)ynōplas(̄) ↓.

² "ce" er ikke s̄ēt̄ t̄rōds (t̄ ↓ i "cet homme", eftersom man har "q'a été".

³ ikke lah, cf. "l'école!"